OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET
LsN Lena Andersson
Kriminaalipoliitiikka- ja rikosoikeus osasto

5.2.2021

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS HE 226/2020 VP LAIKSI RIKOSLAIN 25 LUVUN 9 §:N MUUTTAMISESTA

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia. Laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevaa rikoslain säännöstä muutettaisiin niin, että teko olisi virallisen syytteen alainen, jos laiton uhkaus kohdistuu henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi eikä rikoksentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön. Jo nykyään vastaavanlainen erityinen syyteoikeussäännös on lievää pahoinpitelyä koskien rikoslain 21 luvun 16 §:n 1 momentissa.

Työtehtävän käsite ei olisi sidottu työ- tai virkasuhteen olemassa oloon, vaan myös esimerkiksi freelance –työ tai toimeksiannosta tehty työ kuuluisivat säännöksen soveltamisalaan.

Syyttäjä saisi nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta myös, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi kunnallisia luottamustehtäviä hoitavia (kunnanvaltuutettua, kunnanhallituksen, lautakunnan jäseniä), komitean, toimikunnan ja neuvottelukunnan jäsentä, valtioneuvoston jäsentä sekä kansanedustajaa. Valtion luottamushenkilöitä olisivat myös esimerkiksi käräjäoikeuksien lautamiehet.

Muissa tilanteissa laiton uhkaus olisi edelleen asianomistajarikos eli esitutkinta ja syytteen nostaminen edellyttäisivät uhatun rangaistusvaatimusta. Esityksellä ei myöskään muutettaisi rikosilmoitusta koskevia säännöksiä, koska jo nykyään ja myös jatkossa kuka tahansa (työnantaja, ulkopuolinen) voi tehdä rikosilmoituksen rikokseksi epäilemästään teosta.

Tausta ja tavoitteet

Erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa palvelu- ja asiakaskohtaamissa on enenevässä määrin uhattu työntekijää väkivallalla tai muulla rikoksella. Tämä koskee muun muassa kaupan- ja ravitsemusalan työtehtäviä, sosiaali- ja terveysalaa ja pelastustointa, kuten ensihoitajien työn vaikeuttamista. Myös poliisi- ja oikeushallinnon työntekijöitä uhkaillaan aikaisempaa enemmän.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Toiseksi julkinen keskusteluilmapiiri erityisesti sosiaalisessa mediassa on koventunut. Poliitikkoihin, toimittajiin ja tutkijoihin kohdistuu uhkailua, jonka taustalla voi olla pyrkimystä estää heitä ja heidän ajatusmaailmansa jakavia käymästä yhteiskunnallista keskustelua. Virkamiehiin ja luottamushenkilöihin kohdistuvalla uhkailulla voidaan pyrkiä haittaamaan tai estämään virkatoimia tai poliittista päätöksentekoa.

Kummassakaan tilanteessa uhkailu ei ole yksityisasia ja siksi laittoman uhkauksen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi näissä tilanteissa on perusteltua. Työtehtävä tai julkinen luottamustehtävä on aina voitava hoitaa ilman väkivallan tai muun rikoksen uhkaa. Viranomaisiin tai julkista luottamustehtävää hoitaviin kohdistuva laiton uhkaus on myös uhka demokraattista oikeusvaltiota vastaan.

Esitys toteuttaa osaltaan hallitusohjelman tavoitetta puuttua nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Esityksen tavoitteena on perusoikeuksia kunnioittaen osaltaan vähentää ja puuttua julkisessa keskustelussa ja erityisesti sosiaalisessa mediassa esiintyviin laittoman uhkauksen kaltaisiin ääri-ilmiöihin.

Laiton uhkaus asianomistajarikoksena - yleinen etu

Miksi laitonta uhkausta ei kaikissa tilanteissa säädetä virallisen syytteen alaiseksi? Laittoman uhkauksen tyyppitilanteita vanhastaan ovat esimerkiksi päihtyneiden keskinäiset riidat ja uhkailut. Yleinen intressi säätää niin sanotut nakkikioskiriidat virallisen syytteen alaiseksi ei ole yhtä vahva kuin esityksen ehdottamissa tilanteissa. On myös harkittava, mihin rikosoikeusjärjestelmän resursseja kohdennetaan. Laittomia uhkauksia tulee viranomaisten tietoon nykyään noin 9 000 vuodessa.

Työpaikan henkilöstön välistä laitonta uhkailua ei ehdoteta virallisen syytteen alaiseksi. Vastaava rajaus on nykyisin lievää pahoinpitelyä koskevassa syyteoikeussäännöksessä. Työpaikan sisäiset ristiriidat on perusteltua hoitaa ensi sijaisesti työsuojelullisin ja työnjohdollisin keinoin.

Vaikka laiton uhkus siis olisi edelleen muissa tilanteissa asianomistajarikos, syyttäjä voisi nykyiseen tapaan nostaa syytteen, jos erittäin tärkeä yleinen etu sitä vaatisi. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi alaikäiseen tai muuhun erityisen suojan tarpeessa olevaan henkilöön kohdistuva laiton uhkaus.

Taloudelliset vaikutukset

Esitys lisäisi esitutkintaan, syyteharnkintaan ja tuomioistuimiin tulevien tapausten määrää. Sisäministeriön toimialalle arvioidaan syntyvän lisääntyvien rikosilmoitusten vuoksi noin 1 240 000 euron vuosittainen lisäkustannus, syyttäjälaitoksen vuosittaiseksi lisäkustannukseksi uusien tapausten käsittelystä muodostuisi 292 000 euroa ja tuomioistuinten vuosittainen lisäkustannus olisi 385 000 euroa.

Esityksestä aiheutuvat kustannukset katetaan valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa. Tarvittavista lisäresursseista päätetään talousarviopäätöksin. Aiheutuvat lisäkustannukset on sisällytetty tulevien vuosien kehyspäätöksiin oikeus- ja poliisihallinnon alalla.

Lausuntopalaute ja voimaan tulo

Lausuntopalaute oli myönteinen ja sen on otettu esityksen jatkovalmistelussa huomioon. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2021.